

OORSPRONKELIJKE BIJDAGEN.

HEDENDAAGSCHE PROBLEMEN

door

W. L. VAN ANDEL.

Professor Gysi uit Zürich heeft in Augustus van het vorige jaar, in een voordracht*) te Boston gehouden, woorden gesproken, die ook in ons land verdienen gehoord te worden. De grondtoon daarin was een voortdurend „Periculum in mora”, en het gevaar, waarop hij doelt blijft zelfs dichter bij dan wij, in onzen aangeboren angst om niet over één-nacht-ijds te gaan, konden vermoeden.

Na kort te hebben uiteengezet hoe het theoretisch-volmaakt schijnend opleidingssysteem van tandartsen in Zwitserland zich praktisch feitelijk steeds meer als een belemmering voor een goede ontwikkeling der tandheelkundige wetenschap zoowel als der tandheelkundige volksverzorging ontpopt heeft, gaat Prof. Gysi aldus verder:

„Ik vraag thans Uwe aandacht voor eenige onvoorziene resultaten van dezen beperkten aanvoer van tandartsen en voor eenige in de zeer naaste toekomst waarschijnlijk hoogst-ingrijpende gevolgen daarvan.

Zwitserland heeft een bevolking van misschien drie en een half miljoen inwoners. Naar mijn schatting zijn er niet meer dan vier honderd tandartsen ter verzorging van deze bevolking, dat is één op de 9000. Er zijn ook eenige tandtechnici bevoegd om in den mond tandheelkundig werk te verrichten volgens een wet van twintig jaar geleden, maar dezen verdwijnen langzamerhand en hun aantal kan niet vermeerderen.

*) Graduate and undergraduate Instruction in Europe and America. Read before the National Association of Dental Faculties, Boston, Aug. 1920. Alfred Gysi D. D. S.

Journal of the National Dental Association, Vol VII no. 11 pag. 904. 905.

Van wege lange voorstudie zijn degenen, die den graad van tandarts doct. med. dent. verwierven erop uit een positie te verwerven, waar zij het best voor hun diensten betaald worden. De meergegoede klasse is dan ook van tandartsen wel-voorzien, maar wat zij daarvoor betalen ligt boven het bereik van minder gegoeden.

De misvorming van het uiterlijk en het pijnlijden echter, die uit het gemis aan tandheelkundige hulp voortvloeien, alsook het toenemend bekend worden, hoezeer het uiterlijk verbeterd en allerlei onaangenaamheid en ziekte voorkomen kunnen worden zelfs bij redelijk-goede tandheelkundige verzorging, hebben de armere klassen ertoe geleid gezamenlijk te staan op tandheelkundige verzorging voor zich en hunne kinderen met zooveel aandrang en zoo onvoorwaardelijk, dat dit waarschijnlijk zeer grooten invloed zal hebben op de toekomstige geschiedenis der „dental education” in Zwitserland. Die eisch is gerugsteund door de bewering van vooraanstaande leden der medische professie, dat tandheelkunde louter een bedrijf is en dat het maken van kronen, bruggen en platen geen wetenschappelijke opleiding vereischt.

Ik weet dat zulke beweringen alleen kunnen opkomen uit onbekendheid met de beginselen der tandheelkundige wetenschap, uit een onvermogen om hare mogelijkheden te waardeeren, en min of meer uit jalousie over de ontwikkeling, die zij ondanks alle moeilijkheden heeft bereikt.

Het is niet te verwachten, dat het voor de bevolking benodigde aantal tandheelkundigen te verkrijgen is onder de nu vigeerende wet op het tandheelkundig onderwijs, of dat tandartsen, volgens het nieuw voorgestelde systeem opgeleid, eenigszins beter in staat zouden zijn de armere klassen te helpen, dan de tegenwoordige.

De socialistische partij is heel sterk in Zürich. Gesterkt door de beweringen der medici heeft zij weten te bewerken, dat er volksstemming gehouden zal worden over een voorstel voor een nieuw systeem van tandheelkundige opleiding en volksvoorziening, dat in zijn consequentie het huidige systeem den doodsteek zal geven.

Dit wetsvoorstel bedoeld, dat ieder jongmensch, dat een — wat gij in Amerika common school education noemt — genoten heeft, gerechtigd is bij een tandarts of tandtechniker drie jaar als unpaid assistant en vier jaar als paid assistant te werken, dan een cursus in theorie en praktijk der tandheelkunde van minstens twee jaar in een speciaal daarvoor op te richten school te volgen, om dan de bevoegdheid te bezitten voor het extraheeren van tanden, het maken van vullingen in den mond en voor het applicceeren van kronen, bruggen en platen.

Als ik mij wel herinner, zal ongeveer het eenige, wat hij niet mag doen zijn het anaesthetiseeren, het behandelen van putride wortelkanalen, abcessen, kaakfracturen, pyorrhoea en cleft palates.

Uit een brief, dien ik dezer dagen uit Duitschland ontving zag ik dat daar reeds zoo'n speciale school opgericht is.”

Tot zoover Prof. Gysi. Het probleem der tandheekkundige volksverzorging dreigt alzoo een oplossing te vinden, die zeker niet de tandheekkundige professie verheffen, maar evenmin de tandheekkundige wetenschap als zoodanig tot eere strekken kan.

Want dit is toch wel de kern der kwestie, dat de tandheekkundige professie eenerzijds zich begint te realiseeren, dat zij langzamerhand recht heeft mondig verklaard, en uit het diensthuis der medische theoretici uitgeleid te worden, maar anderzijds nu ook opeens zich voor een dergelijke overstelpende verantwoordelijkheid geplaatst voelt, dat zij — wel verre van in moedeloosheid te trachten deze verantwoordelijkheid van zich af te schuiven — een oogenblik, te lang misschien zelfs, deinsde.

Het alarmgeroep van Sir William Hunter klonk haar als de strijdkreet eener vijandige bende; en nu nog zelfs schijnt het soms of zij haar strenge medische zuster niet vrijmoedig in de oogen zou mogen zien; — de bittere vrucht eener al te strenge voogdij!

„We are suffering to day from a professional neurasthenia schreef Percy R. Howe terecht, en het voorbeeld van Zwitserland toont ons, dat men in zoo'n stadium betreurenswaardige maar niet te min pernicieuse stappen doen kan.

Frissche lucht en goede voeding zijn voor een dergelijk pathologisch geval gewoonlijk de beste therapie. Frissche lucht zoekt men gewoonlijk 't beste door eens buiten de eigen muren te gaan, en goede voeding? — Wel we hebben immers onze Alma Mater!...

Zooals uit de aangehaalde woorden van Prof. Gysi blijkt — hij behandelt dat in het verdere van zijn voordracht nog uitvoeriger — hangen de kwesties van tandheekkundige volksverzorging, tandheekkundige opleiding en tekort aan tandheekkundige hulp zeer nauw samen. Het vraagstuk is internationaal en acuut-urgent geworden. Bijna elk der thans verschijnende nummers der vooraanstaande tandheekkundige vakbladen bevat wel minstens een artikel er over. En natuurlijk, naar gelang der verschillende inheemsche toestanden worden de vraagstukken soms anders belicht. In Zwitserland is het sinds zestig jaren regel, dat de a. s. dentist twee jaar universitaire colleges volgt, die nota

bene gezamenlijk voor a.s. medici zoölogen, botanici, physiologes etc. bestemd zijn. Daarna pas begint zijn technisch-odontologische training, op een leeftijd dus, zooals Prof. G. terecht opmerkt, waarop hij, die nooit een werktuig hanteerde, moeilijk in twee jaar tijd die „handigheid” leeren kan, die bijv. een Amerikaansche boy a. h. w. spelenderwijs bemachtigt.

In Italië en Oostenrijk is het nog erger. Daar moet de a.s. tandarts eerst de geheele medische studie voltooien, om zich daarna, evenals een oogarts, als tandarts te „specialiseereñ”.

„Na zoo'n lange voorbereiding”, zegt Prof. Gysi, „schamen zij zich tandarts te noemen en noemen zij zich stomatoloog. Maar vóór deze mannen zoover gekomen zijn, dat zij zich in de tandheelkunde kunnen oefenen, is de leeftijd om een goed manual skill te ontwikkelen, lang voorbij, en in deze landen geeft het groote publiek er dan ook de voorkeur aan, hun mond door tandtechnikers te laten behandelen.”

In Holland heeft ook het Tijdschrift voor Tandheelkunde meermalen over dit onderwerp geschreven. Nog niet lang geleden besprak ook de heer Bakker de tandheelkundige opleiding, en het is opvallend hoezeer ook hij nog aan het oude denkbeeld eener medische oppermacht hangt, die als een zorgzame kloekhen een schare van schoone kiekens *dicht onder* zich houdt. In hetzelfde Tijdschrift meende nog geen jaar geleden een medicus-tandarts de heele opleiding voor mondverpleegsters als waardelooze humbug te kunnen ridiculiseeren.

En hier, in dit groote land, waar tweemaal zooveel tandartsen wonen als in geheel de overige wereld samen, waar van New-York tot San-Francisco (een afstand als van Rotterdam tot New-York) de minder bemiddelden zich over 't algemeen al veel beter bewust zijn van 't nut eener goede mondverzorging dan menig meergegoede in de old country, hier is de tijd van „diepzinnig” redeneeren voorbij, en heeft men, juist door de erkenning dat zooveel technische en wetenschappelijke vraagstukken nog steeds niet opgelost zijn, de hand allerwege aan de ploeg geslagen om het weinige dat wij dan weten tenminste zoo nuttig en zoo *uitgebreed* mogelijk toe te passen. Als wij dan nog niet afdoende het

vraagstuk der pulpa- en pyorrhoea-behandeling onder de knie hebben, laten wij dan zeker trachten de pulpa en de gingival margin zooveel mogelijk te sparen! Daarom, evenals ze in hun rusteloozen dollarjacht het „keep smiling” als een soort *memento vivere* telkens weer elkaar voorhouden, zoo zijn de Amerikanen er nu ook op uit, — en dat evengoed in de miljoenen-steden als in de middle en far west — om elkaar en hunnen kinderen steeds weer, in alle mogelijke toonaarden, in te prenten: „keep 'm clean”.

„It may become the duty of the American, even at the cost of some repugnant self-exploitation to make himself (or his profession) personally respected by the democracy. It cannot be done in the laboratory and in the scientific journals alone!” *

Hier ligt zeer zeker een goede vingerwijzing. Wij zien hoe in Zwitserland het volk begint te „eischen”, en wij weten hoezeer dan de „achteruitzetting” en de onschuld aan hun kant, de „uitbuiting” en de verantwoordelijkheid aan den anderen kant liggen. Dit moeten wij voorkomen. 't Geldt hier geen kwestie van leven of dood, evenmin van zelfverrijking ten koste van de armeren. 't Geldt hier in de eerste plaats goede samenwerking en ernstig willen van allen. *Wij* moeten hen leeren, hoe en waarom den mond schoon te houden, *zij* moeten toonen dit ernstig te willen. Verwaarloozen zij dit, dan is de schuld aan hun kant, verwaarloozen wij onzen plicht het hun te leeren (de medische professie, de medische faculteit doen het *niet*) dan is dat *onze* schuld. En wij zijn er niet mee uit met te wachten, tot de staat, of de gemeente, of de universiteit, of wie dan ook het geld geeft. Wij weten zelfs, dat we in dat geval zeker handen te kort zouden komen voor al het werk. We weten ook, dat, al hadden wij morgen aan den dag voor elke honderd burgers een tandarts, dit op zich zelf de menschen nog niet voorzichtiger met hun kauworganen zou maken.

---

*) Chester H. Rowell, Presno (Californië) in een voordracht voor The Am. Ass. for the advancement of science. Journal of the Nat. Dent. Ass. July 1920, pag. 627.

Zoolang wij dus nog zeker niet in staat zijn alle tandheekkundige nooden te lenigen, zoolang kunnen wij tenminste beginnen met aan ieder, of hij al of niet hooren wil, te pas of te onpas, te doen weten, dat, als hij zijn tanden niet schoonhoudt, geen tandarts, noch zelfs een tandtechniker hem afdoende helpen kan, en dat hij in dat geval geen recht van „eischen” heeft.

Daarnaast blijft het natuurlijk onze plicht het reeds bestaande tandlijden zooveel wij kunnen, te verlichten. De beste mondhygiëne zal nooit tandheekkundige behandeling absoluut overbodig maken. Wij zullen dus moeten voortgaan met steeds meer er naar te streven onze methoden en inzichten te verbeteren. Hier raken wij de tandheekkundige *opleiding*.

Prof. Gysi, — hij is een veelervarene op 't gebied van tandheekkundig onderwijs — erkent dat een groote groep van menschen, die voor dieper gaande wetenschappelijke studie niet de bekwaamheid hebben, vaak een uitnemende manual skill bezitten, die hen voor tandarts zeer geschikt maakt. Binnen zekere grenzen zal dus de opleiding zich 't best kunnen ontwikkelen, als bij de eventueele toelating tot een tandheekkundige onderwijsinrichting ten minste eenige aandacht geschonken wordt aan de Fingerfertigkeit van den candidaat, evengoed als aan zijn intellectueele vermogens. Maar daarnaast zal een wel gefundeerde theoretisch- zoowel als practisch-specifiek tandheekkundige opleiding noodzakelijk blijven. In dit opzicht verwacht Prof. G. gunstige resultaten van postgraduate courses zooals die in Amerika floreeren.

Nu is het systeem van postgraduate education a. h. w. een noodzakelijk gevolg geworden van de groote scholen met haar *te* veel studenten. Vermoedelijk zou in ons land, waar over 't algemeen de pas klaargekomen tandartsen evengoed, zoo niet beter, getraind zijn dan hun Amerikaansche collega's, een eenvoudiger en meer afdoende oplossing te vinden zijn in de oprichting van zogenaamde dental clinicclubs, die hier in de Vereenigde Staten inderdaad uitnemend werk te zien geven.

De eigenlijke opleiding zelf echter dient een specifiek tandheekkundige te zijn, opgetrokken op een hechten universitair

basis. Zoo oordeelt Prof. Gysi, al geeft hij verder niet in onderdeelen aan, hoe hij zich zoo'n opleiding voorstelt.

Prof. Dr. Hermann Prinz in Philadelphia, die evenals Prof. Gysi in den dienst der tandheekkundige wetenschap zijn vele lauweren verdiend heeft, maar ondanks zijn grijze haren met niet minder jeugdig enthousiasme dan hij haar emancipatie bepleit en haar ontwikkelings mogelijkheid bijna onbeperkt acht, heeft in persoonlijke gesprekken er meermalen op gewezen hoe juist in die landen, waar de tandheekkunde zich zelfstandig kon ontwikkelen, ook haar grootste vorderingen gemaakt zijn, terwijl in die landen, waar gedachteloos en ontactisch aan een medische vorming met een odontologische toegift vastgehouden werd, de tandheekkundige wetenschap op een zeer laag peil staat en de tandheekkundige praktijk bijna geheel „import” is.

Het klinkt misschien ietwat overdreven, te spreken van tandheekkundige wetenschap en inderdaad, zoolang wij van de medische professie moeten verwachten, dat zij haar wetenschap ook zal uitstrekken tot het heusch niet onmisbare lichaamsdeel, waarop de tandarts 't grootste deel van zijn leven te staren gedoemd is, zal het begin der wetenschap wel de jodiumtampon, en haar einde de forceps blijven.

Maar waar de tandheekkunde gelegenheid krijgt zich zelfstandig en ongedwongen te ontwikkelen, waar zij, als elke ware wetenschap, begint met zich te verwonderen, dan te onderzoeken, na te denken, te combineeren, daar blijkt het hoe langer hoe meer, dat zij in de encyclopedie der wetenschappen een al te lang verwaarloosde, maar niettemin zeer waardevolle schakel zijn kan. Geen der exacte wetenschappen, die niet enkele van hare bouwstenen heeft bij te dragen, maar toch ook geen der exacte wetenschappen, die haar taak volledig overnemen kan.

Het ware roekeloos den jongen student telkens voor eenigen tijd bij elk harer in de leer te doen, om hem daarna met een onverteerden voorraad heterogene kennis voor zijn levenstaak geschikt te verklaren. Maar het is even dwaas om aan elk dier wetenschappen te vragen, wat zij voor den a. s. tandarts nuttig oordeelen, en niet zelf te bepalen, in hoeverre de resultaten van

elk dier wetenschappen de tandheelkunde van nut kunnen zijn bij 't ontginnen van haar eigen terrein.

Het is hier niet de plaats, en nu bij zooveel stoffelijke en geestelijke verarming misschien ook niet de tijd tot het opsommen van een heele lijst vota academica, de nood niettemin dringt ons, het vraagstuk van het tekort aan tandheelkundige verzorging (en dus feitelijk ook aan tandheelkundige hulpkrachten) toch onder de oogen te zien.

Een feit is het, dat vele monden verwaarloosd worden, en dat veel tandlijden, veel ziekte en verlies aan geluk en werkkraft kan worden voorkomen. Daarnaast dreigt ook ons, wat elders reeds geschiedde, dat de „zelfbewuste" arbeider en de van hun macht, zich bewuste fondsbesturen zullen gaan eischen, wat ze nu nog als een bedriegelijk zelfbelang der tandartsen wantrouwen. We behoeven het hun dus ook heusch niet op te dringen. Voor zoover het de volwassenen betreft is toch een bevredigende oplossing vrijwel uitgesloten.

Maar de kinderen dragen de toekomst, ook in dezen! Zij zullen later recht hebben het van onze handen te eischen! Onder hen is een, menschelijker wijze gesproken bevredigende oplossing van het probleem met onze huidige middelen mogelijk. Voor hen is het dan ook dat we onze stem moeten laten hooren. Dat is voorloopig 't eenige wat we kunnen, maar dan ook zoo goed mogelijk moeten doen. Hier ligt een taak voor onze al te vele tandartsenverenigingen.

In woord en geschrift moeten wij er op uit. De grond moet vruchtbaar gemaakt, de weg geëffend worden om straks, als het algemeen inzicht gekomen is dat één pulpa in den tand beter is dan tien in de hand, te mogen verwachten dat zoowel school-autoriteiten als gemeentebesturen en zelfs gezondheidsdienst-medici de eenvoudige waarheid zullen accepteren, dat het goedkoopster is tien mondverpleegsters de scholen in te sturen, dan al die kinderen naar den tandarts te laten gaan... als het te laat is.

Samenvattend kan onze conclusie dan ook geen andere dan deze zijn. Het vraagstuk der tandheelkundige volksverzorging

dringt zich met onweerstaanbare kracht in ons op en de tijd om een noodlottige oplossing als in Zwitserland voorgesteld wordt, te *voorkomen*, is kort. Voor zoover het volwassenen betreft is een afdoende oplossing binnen afzienbaren tijd haast niet te verwachten, maar het middel, door ons eenigen tijd geleden aanbevelen, * zal tenminste veel kwaad voorkomen en zeer zeker het tandbederf belangrijk beperken kunnen. Daarnaast zal de tandheelkundige opleiding, hoe gunstig die in ons land thans ook reeds is, nog zeer veel kunnen verbeterd worden door ook haar het „zelfbestemmingsrecht” te verleen.

Speciaal zal echter de aandacht geschonken dienen te worden aan een goedgeorganiseerde prophylactische behandeling van *alle* kindermonden vóórdát of zoo spoedig mogelijk nádat het cariesproces daar begonnen is. Intensieve verbreiding van kennis aangaande mondhygiëne zal dus wel het eerste, en opleiding van tandheelkundige hulpkrachten het tweede moeten zijn. Pas daarna zal een aankloppen bij de gemeenteautoriteiten kans van slagen hebben, en het zou zeker niet tot onze eer zijn, zoo wij zóólang talmden, tot ook over ons als over parasieten der samenleving eenvoudig kortweg zou beslist worden.

Philadelphia, Januari 1921.

---

*) Zie Tijdschrift voor Tandheelkunde van 15 Nov 1919 pag. 606 sub. II.